

**BO'LAJAK TARBİYACHILARDA KASBIY SIFATLARNI SHAKLLANTIRISH
OMILLARI**

Eshbo'tayeva Shaxrizoda

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Annotatsiya. *Hozirgi kun talabi tarbiyachining kasbiy mahorat, bilimdonligi, zukkoligi, ijodkorligi bilan birga shaxsiy sifatlarni ham takomillashtirishni ham taqozo qiladi. Ushbu maqolada bo'lajak tarbiyachining pedagogik mahorati va kasbiy madaniyatini oshirishdagi muammolari haqida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *pedagogik qobiliyat, pedagogik texnika, pedagogik kvalimetriya, pedagogik munosabat.*

So'nggi yillardagi ilmiy yondashuvlar bu holatga nisbatan quydagicha xulosa qilishga imkon berdi: pedagogik mahorat kasbiy faoliyatdagi induviduallikning yorqin ko'rinishi sifatida tushuniladi. Bizningcha, boshqalarga nisbatan bu ta'rif pedagogik mahorat mazmun – mohiyatini ancha to'g'ri yoritadi. "Tarbiya va o'qitishda yuqori darajaga erishish va uni doimo takomillashtirib borish imkonini ta'minlovchi san'at bo'lib, talabaga mehr qo'ygan va o'z kasbini sevgan, har bir pedagogning qiladigan ishi. O'z ishining mohir ustasi bo'lgan pedagogbu yuksak daraja madaniyatli, o'z fanini chuqur biladigan, fanning yoki san'atning tegishli sohalarini yaxshi tahlil eta oladigan, tarbiyalash va o'qitish uslubiyotini mukammal egallagan mutaxisdir". Hozirgi zamon pedagogining shaxsi uchun eng muhim asos- bu insonparvarlik. Pedagog juda yuksak darajadagi madaniyatga ega bo'lgan shaxs. U juda ko'p narsani bilishi kerak. Hozirgi zamonda o'zi o'qiyotgan fan sohasidagi yutuqlardan, yangiliklardan xabardor bo'lishi kerak. Tarbiyalanuvchilarni har kuni mashg'ulotlarni o'rgatib borish uchun o'zi muntazam o'qib, o'rganib, o'z bilimini to'ldirib, chuqurlashtirib borishi kerak. Pedagogik mahorat – tug'ma yoki nasldan-naslga o'tuvchi xususiyat emas, balki izlanish, ijodiy mehnat mahsuli. Bu ko'p qirrali pedagogik faoliyat zamirida ijodiy mehnat yotadi. Agar pedagogning kasbiy mahorat dasturiga amaliy qarasa, u holda birinchi o'ringa uning integral sifati –mahoratidan iborat. Pedagogik mahoratga berilgan ta'riflar shuncha ko'p bo'lishiga qaramay, ularda mahoratning qaysidir jihatlari albatta ifodalanadi.(1)

Tarbiyachining pedagogik madaniyati esa, tarbiyachi shaxsiyatini shunday umumlashtiruvchi xususiyati bo'lib, u bolalar va bolalar bilan samarali hamkorlikda ta'lim faoliyatini qat'iyatli va muvaffaqiyatli amalga oshirish qobiliyatini aks ettiradi. Bunday pedagogik madaniyatdan tashkil topmagan pedagogik amaliyot zerikarli va samarasizdir. Aynan, bo'lajak tarbiyachilarning pedagogik madaniyatini rivojlantirishda antroposentrizm tamoyilini o'rganish va tahlil qilish va amaliyotga tadbiiq qilish, bugungi kun zamonaviy tarbiyachisining fonomenini yaratadi. Tarbiyachi shaxsiga qo'yiladigan talab – eng avvalo o'z ustida izlanishlar olib borishidir. Shunday

ekan, maktabgacha ta'lim tizimida eng muhim ehtiyoj maktabgacha ta'lim tashkiloti mutaxassislarining pedagogik yetukligini rivojlantirishdir. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat olib boruvchi bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik madaniyatni rivojlantirish metodikasini antroposentrizm tamoyil asosida takomillashtirish tarbiyachilarning har qanday jarayonda o'zining ijobiy sifatlarini namoyon qilishida shaxsiy na'muna va pedagogik vaziyatda ma'suliyat bilan yondashishni ko'rsatadi. O'sib kelayotgan yosh avlodni yangi zamon talablariga to'laqonli javob bera oladigan, axloqiy qadriyatlarga xos yondasha oladigan, individual qobiliyatlarini rivojlantirish orqali, ularda eng avvalo maktabgacha ta'lim pedagog, tarbiyachilardan pedagogik madaniyatni talab etadi. Barkamol shaxsni voyaga yetkazishda roli beqiyos sanaladigan maktabgacha ta'lim tashkiloti bo'lajak tarbiyachilari hamda mutaxassislarini pedagogik madaniyatni rivojlantirish oliy ta'lim muassasasi pedagoglarining zimmasidadir. Pedagogik madaniyat-tarbiyachilik burchi, mas'uliyati, vijdoni, axloqiy e'tiqodini nazarda tutib, pedagogning talabchanligi, adolati, komilligi, rostgo'yligi, to'g'riligini anglatadi.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022— 2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022-y., 06/22/60/0082-son, 18.03.2022-y., 06/22/89/0227-son, 21.04.2022-y., 06/22/113/0330-son)

Pedagogik mahorat tizimida pedagogik nazokat (takt)–pedagogning pedagogik maqsadga muvofiq, foydali, qimmatli harakatlarining o'lchovi, me'yor va ta'sir vositasining chegarasi sifatida xarakterlanadi. Pedagogik mahoratning qayd qilingan tarkibiy qismlari pedagogning kasbiy xususiyatlarini boyitadi va uni mohirlik sari yetaklaydi va tarbiyachida pedagogik mahorat malakalarining tarkib topishiga yordam beradi. Ammo, o'z kasbining mohir ustoz bo'lish uchun faqatgina ularga tayanib, ish tutish kutilgan natijani bermasligi mumkin. Buning uchun muntazam ravishda pedagogik fikrlash, pedagogik o'ylash, pedagogik ish tutish lozim bo'ladi. Bu deganimiz, o'z faoliyatini pedagogik hodisalarni, vaziyatlarni tahlil qilish, ularning har bir bog'lanish joylarini anglashga intilish, kunlik natijalarni mustaqil ravishda tahlil qilishi va yangi ta'lim-tarbiyaga doir g'oyalarni avvalgilari bilan taqqoslay olishga odatlanishi ham lozim bo'ladi. Asosiy pedagogik-psixologik muammolarni topa olish ularni hal etishning eng qulay yo'llarini topish ustida o'ylash ham kerak. Insonparvarlik- insonning qadri erkinligi baxt-saodati teng huquqliligi to'g'risida insoniylikning barcha tamoyillarini yuzaga chiqarish uchun shart-sharoitlar yaratib berish haqida g'amxo'rlik qilishni ifodalovchi tushuncha. Pedagoglarning individual psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda o'z imkoniyatlaridan to'g'ri foydalanish; oldindan aniqlanayotgan vaziyatlarga nisbatan to'g'ri munosabatda bo'lish, o'zgarlar muvaffaqiyatini oqilona baholash, moddiy va ma'naviy rag'batlantirishda adolatlilik. Maqolaning ilmiy mohiyati. Bo'lajak tarbiyachilarida pedagogik madaniyatini rivojlantirish jarayoni o'z navbatida tizimli hamda faoliyatli yondashuvni taqozo etadi. Bunda albatta, yuqorida qayd etilgan ta'lim jarayoniga antroposentrizm yondashuvining asosiy maqsad va vazifalarini inobatga olgan holda

mazkur jarayonning har bir bosqichini, mezonlarini, shakl, metod va vositalarini aniqlashtirish, ulardan samarali foydalanish talab etiladi. Shu sababli, tadqiqot maqsadidan kelib chiqqan holda, bo'lajak tarbiyachilarning pedagogic madaniyatini rivojlantirish modeli ishlab chiqildi Ushbu model Oliy ta'lim tizimi bo'lajak tarbiyachilarida pedagogic madaniyatini rivojlantirishning maqsadi va undan kelib chiqib kutiladigan natijani o'zida aks ettirgan. Shuningdek, mazkur jarayon bosqichlari, asosiy pedagogik shartlar, faoliyatni tashkil etishning shakl, metod va vositalarini hamda talabalar tomonidan o'zlashtirilishi lozim bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar tizimini belgilab beradi. Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik madaniyatni rivojlantirish samaradorligini ta'minlashning asosiy omillaridan biri sifatida eng avvalo professor-o'qituvchi mashg'ulot loyihasini ishlab chiqishda, asosiy maqsadni aniqlashda, pedagogik vazifalarni belgilashda mavjud shart-sharoitni, talabalarning bilim darajasini, ularning qiziqishlarini hisobga olishi, shuningdek, qo'yilgan maqsadga erishishning eng samarali yo'llari, usullarini tanlay bilishi va o'qitish jarayonida qo'llay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022— 2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida»gi (Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 29.01.2022-y., 06/22/60/0082-son, 18.03.2022-y., 06/22/89/0227-son, 21.04.2022-y., 06/22/113/0330-son)
2. Darvishov Ibrohim O'Rmonovich phd, dotsent INGVOKULTUROLOGIYA Fanidan Ma`Ruzalar Matni 70230100 – Lingvistika (o'zbek tili) ixtisosligi magistratura bosqichi uchun NAMANGAN – 2021
3. Pedagogika: 1000 ta savolga 1000 ta javob/ Met.qo'll.U.I.Inoyatov, N.A.Muslimov, M.Usmonboyeva, D.Inog'omova. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2012.
4. Hoshimov K va boshqalar. Pedagogika tarixi //Pedagogika oliy o'uv yurtlari va dorilfununlar talabalari uchun O'quv qo'llanma. - Toshkent, O'qtuvchi, 1996, - 301-bet.
5. Mahkamov U, Tillaboeva N, Tillaboeva SH. Pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma. T.: 2003 y
6. <https://primedetailing.ru/uz/salary-card/antropnyi-kosmologicheskiiprincip-i-hristianskii-antropocentrizm-antropocentrizm-i-gumanizm-vsovre.html>
7. <https://kknews.uz/oz/3567.html>
8. google.com, ziyo.com arxiv.uz